

Gdańsk, dnia 17 października 2011 r.

RPO-682521/11/XIX/720.8.2/ET

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji
w Schronisku dla Nieletnich w Chojnicach.**

(wyciąg)

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. 2007 Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 8 września 2011 r. do Schroniska dla Nieletnich w Chojnicach (dalej: schronisko, jednostka lub placówka) udali się pracownicy Biura Pełnomocnika Terenowego Rzecznika Praw Obywatelskich w Gdańsku, w ramach działań „Krajowego Mechanizmu Prewencji” (dalej: KMP lub Mechanizm).

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, jego przedstawiciele sprawdzili na miejscu sposób traktowania wychowanków przebywających w schronisku, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji przeprowadzono następujące czynności:

- wysłuchano informacji o funkcjonowaniu placówki przekazanych przez Dyrektora Schroniska oraz personel placówki (psycholog, pedagog, pielęgniarka, wychowawcy);
- dokonano oglądu terenu placówki oraz pomieszczeń użytkowanych przez wychowanków, w tym: pokoi mieszkalnych, klas lekcyjnych, świetlic, sanitariatów, kuchni i stołówki, ambulatorium, sali gimnastycznej, pomieszczeń warsztatów oraz izb specjalnych: izby izolacyjnej, izby chorych, izby przejściowej i pomieszczeń zespołu indywidualnych oddziaływań;

– przeprowadzono na osobności rozmowy z losowo wybranymi wychowankami z różnych grup wychowawczych.

Dokonane w oparciu o powyższe czynności ustalenia, pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji przekazali Dyrektorowi placówki oraz wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji przeanalizowano następujące dokumenty i materiały:

- „Regulamin Schroniska dla Nieletnich w Chojnicach”,
- „Regulamin Pracy Rady Schroniska dla nieletnich w Chojnicach”,
- „Regulamin Pracy Komisji Wychowania Rady Schroniska dla Nieletnich w Chojnicach”,
- „Regulamin Pracy Rady Pedagogicznej Szkół Schroniska dla Nieletnich w Chojnicach”,
- „Regulamin Pracy Rady Pedagogicznej Internatu SdN w Chojnicach”,
- „Regulamin wychowanka przebywającego w izbie przejściowej Schroniska dla Nieletnich w Chojnicach” (w tym nagrody i kary),
- „Regulamin Wychowanka Schroniska dla Nieletnich w Chojnicach”,
- „Regulamin przyznawania „Kieszonkowego” w Schronisku dla Nieletnich w Chojnicach”,
- „Regulamin odwiedzin wychowanków SdN w Chojnicach”,
- „Regulamin czasowego umieszczenia nieletniego w izbie przejściowej ze względów wychowawczych”,
- „Regulamin Zespołu Indywidualnych Oddziaływań”,
- „Regulamin realizacji nadzoru nad działalnością dydaktyczno-wychowawczą szkoły, warsztatów szkolnych i internatu oraz administracyjno-gospodarczą placówki w soboty i niedziele oraz święta”,
- „Regulamin Służby Inspekcyjnej Schroniska dla Nieletnich w Chojnicach”,
- „Regulamin Kontroli Służby Nocnej Schroniska dla Nieletnich w Chojnicach”,
- „Regulamin służby nocnej strażników Schroniska dla Nieletnich w Chojnicach”,
- „Regulamin służby nocnej pracowników pedagogicznych Schroniska dla Nieletnich

w Chojnicach”;

- „zarządzenie dotyczące używania tytoniu i wyrobów tytoniowych na terenie SdN w Chojnicach”;
- „zarządzenie dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec wychowanków SdN w Chojnicach”;
- procedura kontroli nieletnich powracających z przepustki dotycząca obecności w ich organizmach substancji psychoaktywnych (4_2009);
- procedura kontroli wychowanków po odwiedzinach (2_2009);
- procedura postępowania w wydarzeniach nadzwyczajnych oraz na okoliczność wypadku, zdarzeń losowych na terenie schroniska (7_2010);
- procedura przyjęcia do schroniska nowego nieletniego (3_2011);
- procedura kontroli stanu ciała nieletniego przyjętego do schroniska (1_2011);
- procedura kontroli nowo przybyłych wychowanków w zakresie obecności w ich organizmach substancji narkotycznych (3_2009);
- procedura przechowywania rzeczy wartościowych wychowanków schroniska (1_2009);
- procedura ewidencjonowania spędzania czasu na świeżym powietrzu przez wychowanków przebywających w grupie przejściowej (2_2011);
- wzór protokołu przekazania do depozytu przedmiotów wartościowych należących do wychowanka;
- wzór protokołu badania lekarskiego po zakończeniu stosowania śpb;
- wzór protokołu zastosowania śpb;
- wzór karty kontroli stanu fizycznego i zdrowia nieletniego umieszczonego w izbie izolacyjnej;
- wzór anonimowej ankiety dotyczącej przestrzegania praw wychowanków przeprowadzonej w SdN w Chojnicach w maju 2011 r.;
- pouczenie dla nowego wychowanka;
- „drogi wychowanku”;
- informacje umieszczane na tablicach w sypialniach chłopców nowo przyjętych do SdN oraz na tablicach znajdujących się na korytarzu grupy przejściowej (prawa

nieletniego, informacja o środkach dyscyplinarnych, informacje o tym do kogo można składać skargi, co nieletni powinien, praktyczne rady, informacja o zajęciach z socjoterapii oraz o treningu zastępowania agresji);

- plan ochrony SdN w Chojnicach (w tym Instrukcja określająca zasady i sposób doprowadzenia nieletnich na zabiegi medyczne i do lekarzy, instrukcja określająca zasady przyjmowania nieletnich do schroniska);
- wyciąg z księgi kar i środków dyscyplinujących za okres 1 marca 2011 do 2 września 2011 r.;
- plan zajęć w grupie przejściowej;
- plan zajęć w internacie w roku szkolnym 2011/2012;
- informacje o szkoleniach pracowników w roku szkolnym 2009/2010 i 2010/2011 oraz plan doskonalenia zawodowego pracowników schroniska;
- sprawozdanie z kontroli SSR w Chojnicach, przeprowadzonej w dniach 1-2 lipca 2011 r.;
- protokoły kontroli Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej.

2. Charakterystyka placówki

Schronisko dla Nieletnich w Chojnicach funkcjonuje na podstawie Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 sierpnia 1997 r. (Dziennik Urzędowy Ministra Sprawiedliwości 1997 r., nr 3, poz. 30 ze zmianami), jako placówka diagnostyczno – resocjalizacyjna. W dniu wizytacji funkcjonowały w nim 4 grupy wychowawcze oraz jedna grupa schroniska interwencyjnego. W schronisku mogą przebywać wychowankowie pozostający w dyspozycji 42 sądów rejonowych z obszaru właściwości Sądu Apelacyjnego w Gdańsku (województwo pomorskie i kujawsko – pomorskie oraz części województwa warmińsko – mazurskiego).

Pojemność jednostki wynosi 66 miejsc. W dniu wizytacji w placówce przebywało 37 wychowanków, w tym 4 w grupie interwencyjnej. Ostatnie przyjęcie do placówki miało miejsce 5 sierpnia 2011 r.

Sędzia Sądu Rejonowego w Chojnicach wizytuje jednostkę corocznie, ostatnia wizytacja odbyła się w dniach 1-2 lipca 2011 r. Sędzia wizytator podkreślił we wnioskach z

wizytacji wzorowe realizowanie przez placówkę powierzonych jej zadań, zwracając szczególną uwagę na zarządzanie placówką i panujące w niej dyscyplinę i porządek. Sędzia wizytujący wskazał również, że pozostaje w stałym kontakcie z placówką, która na bieżąco informuje go o pojawiających się problemach oraz wątpliwościach natury prawnej.

Z informacji uzyskanych od Dyrektora placówki wynika, że jego zdaniem, korzystniejsze było, gdy sędzia wizytował schronisko co 6 miesięcy, ponieważ ułatwiało to rozwiązywanie bieżących problemów. Dyrektor podkreślił jednak, że współpraca z sędzią Sądu Rejonowego w Chojnicach przebiega bardzo dobrze. Wskazał również, że planowane są spotkania z sędziami sądów obszaru właściwości apelacji gdańskiej, których celem ma być omawianie mocnych i słabych stron współpracy placówki z sądami i wypracowanie metod poprawienia wzajemnych relacji.

W schronisku funkcjonuje wewnętrzny system przekazywania informacji między pracownikami, dzięki czemu możliwa jest szybka i właściwa reakcja na pojawiające się problemy, czy niepokojące sygnały w zachowaniu wychowanka.

Kontrole przeprowadzone w schronisku przez Okręgowy Zespół Nadzoru Pedagogicznego w Bydgoszczy oraz Państwową Stację Sanitarno – Epidemiologiczną w Chojnicach zakończyły się wynikami pozytywnymi – nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości.

3. Personel wizytowanej jednostki

Placówka dysponuje 35,5 etatami dla pracowników pedagogicznych oraz 41,5 dla niepedagogicznych. Pracowników pedagogicznych jest 38, w tym 7 kobiet (psychologowie, pedagog, nauczycielki). Personel kierowniczy oraz wychowawcy to wyłącznie mężczyźni. Z informacji uzyskanych od Dyrektora schroniska wynika, iż spowodowane jest to brakiem możliwości zapewnienia kobietom wystarczającego poziomu bezpieczeństwa w placówce. Dyrektor wskazał, że część wychowanków trafiających do schroniska, ma negatywne nastawienie do kobiet, co związane jest z ich wcześniejszymi doświadczeniami.

W ocenie Dyrektora, stan zatrudnienia przy obecnym zaludnieniu placówki jest wystarczający dla zapewnienia jej prawidłowego funkcjonowania, niemniej jednak aby spełnić wymagania wynikające z rozdziału 9a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z

dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U 2001 r., Nr 124, poz.1359), bez jednoczesnego naruszania norm prawa pracy, konieczne jest zapewnienie placówce jeszcze 4 etatów dla strażników.

Wszyscy pracownicy pedagogiczni i strażnicy zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. Ponadto w roku szkolnym 2009/10 szesnastu pracowników brało udział w szkoleniu dotyczącym pracy ze sprawcami przemocy, a psychologowie w szkoleniu dotyczącym sprawców przestępstw seksualnych, które były prowadzone przez podmioty zewnętrzne. W schronisku organizowane są również szkolenia wewnętrzne, prowadzone przez osoby zatrudnione w placówce. Dziewiętnastu pracowników pedagogicznych korzysta z programu doskonalenia zawodowego, kształcąc się na studiach podyplomowych, z czego dziewięcioro jest obecnie w trakcie zdobywania kwalifikacji.

Strażnicy przechodzą corocznie szkolenia z zakresu stosowania środków przymusu bezpośredniego, prowadzone przez pracowników Aresztu Śledczego w Chojnicach. Ponadto w roku szkolnym 2009/2010 dla strażników zorganizowano szkolenie na temat „Agresja - mechanizmy powstawania i dynamika reakcji” oraz szkolenie w formie warsztatowej z asertywności. W roku szkolnym 2010/2011 strażnicy byli szkoleni w zakresie realizacji planu ochrony schroniska oraz stosowania podręcznych środków przeciwpożarowych. Ponadto, siedmiu strażników jest aktualnie w trakcie doskonalenia zawodowego – czterech z nich jest w trakcie studiów licencjackich z zakresu resocjalizacji, dwóch w trakcie studiów magisterskich uzupełniających z zakresu resocjalizacji, jeden odbywa studia podyplomowe z socjoterapii.

Rozbudowany oraz dopasowany do potrzeb jednostki system szkoleń i doskonalenia zawodowego, obejmujący zarówno pracowników pedagogicznych jak i niepedagogicznych, KMP ocenia jako bardzo dobrą praktykę.

Również CPT podkreśla znaczenie odpowiedniego przygotowania pracowników mających kontakt z nieletnimi, wskazując, iż *„ dozór i opieka nad osobami nieletnimi pozbawionymi wolności jest zadaniem szczególnie wymagającym. Personel powołany do wypełniania tego zadania powinien być starannie dobrany pod względem osobistej dojrzałości i zdolności do radzenia sobie z wyzwaniami związanymi z pracą i dbaniem o*

dobro tej grupy wiekowej. W szczególności personel powinien być zaangażowany w pracę z młodymi ludźmi oraz być w stanie pokierować i zmotywować osoby nieletnie, za które ponosi odpowiedzialność. Cały personel, łącznie z osobami wykonującymi wyłącznie obowiązki w zakresie dozoru, powinien przechodzić profesjonalne szkolenie, zarówno w czasie przyjęcia do pracy, jaki i w jej trakcie, a także otrzymywać odpowiednie wsparcie z zewnątrz oraz nadzór w wykonywaniu ich obowiązków.”

4. Warunki bytowe

W części otoczonej murem znajdują się budynki szkolne, internaty, budynki warsztatów, budynki gospodarcze i obiekty sportowe. Budynek administracyjny schroniska znajduje się poza murem, w bezpośrednim sąsiedztwie.

Na pierwszym piętrze budynku internatu znajdują się pomieszczenia ambulatorium, izby chorych, zespołu diagnostycznego oraz grupy przejściowej. Sypialnie wychowanków grupy przejściowej są prawidłowo wyposażone – znajduje się w nich odpowiednia liczba łóżek, krzeseł, foteli i taboretów. Oświetlenie, zarówno sztuczne, jak i naturalne jest wystarczające. Nad każdym łóżkiem znajduje się tablica, na której wychowanek może wieszać na przykład zdjęcia swoich bliskich. W każdej sypialni, przy drzwiach, znajduje się też tablica, na której umieszczone są informacje o placówce, regulaminy: przebywania w grupie przejściowej, odwiedzin, przyznawania kieszonkowego, informacja o prowadzonym w placówce treningu zastępowania agresji i zajęciach socjoterapii. Na tablicach powieszonych w korytarzu, znajdują się natomiast: pełny tekst regulaminu placówki, informacja o prawach i obowiązkach wychowanka, informacja o stosowanych w placówce nagrodach i środkach dyscyplinarnych oraz informacja o podmiotach, do których można składać skargi i odwołania. Świetlica wyposażona jest w książki, telewizor, stoły krzesła i kanapy.

Na kolejnych piętrach budynku znajdują się pomieszczenia pozostałych grup wychowawczych. Wszystkie sypialnie wyposażone są odpowiednio, mają zapewnione wystarczające oświetlenie. W świetlicach i pokojach wychowawców znajdują się także akwaria z rybkami, o które dbają wychowankowie. W pokojach wychowawców wszystkich grup znajdują się lodówki, czajniki elektryczne oraz talerze i sztuce, tak aby umożliwić

przygotowanie dodatkowych posiłków lub też podanie posiłku nowo przybyłemu wychowankowi.

Toalety na wszystkich piętrach wyłożone są glazurą, znajdują się w nich umywalki, prysznic, wanna do mycia stóp oraz toalety. Na ścianach znajdują się wieszaki na ręczniki oraz lustra nad umywalkami. Na podłodze stoi suszarka do prania. W każdej z toalet umieszczona jest informacja przypominająca o konieczności przestrzegania higieny osobistej, mycia rąk i używania szarego mydła do prania bielizny osobistej.

Pomieszczenia zespołu indywidualnych oddziaływań są jeszcze w trakcie remontu, brakuje im niezbędnego wyposażenia (mebli). W tych pomieszczeniach znajdują się dwie izby izolacyjne, siedem sypialni dla wychowanków i wykończona toaleta.

Budynek, w którym mieści się grupa schroniska interwencyjnego ma osobne, odpowiednio wyposażone pomieszczenia warsztatowe (stolarski i ślusarski), sale lekcyjne, toalety i sypialnie wychowanków.

Na zewnątrz, w obrębie murów, wyznaczone są dwa miejsca przeznaczone do palenia wyrobów tytoniowych. Palić mogą wyłącznie wychowankowie, którzy ukończyli 18 lat, palenie dozwolone jest po każdym posiłku. Podczas niedzielnych odwiedzin przewidziane są dwie przerwy na papierosa, informacja o tym znajduje się w obu salach, w których mogą się odbywać odwiedziny. Schronisko prowadzi również oddziaływania z zakresu profilaktyki uzależnień i wdraża programy motywacyjne zmierzające do ograniczenia palenia tytoniu.

Kuchnia i stołówka znajdują się w budynku szkoły. Stołówka wykorzystywana jest również jako sala odwiedzin oraz do organizacji dyskotek i innych uroczystości, ponieważ jest tam scena wyposażona w profesjonalny sprzęt oświetleniowy i nagłaśniający. Ma ona też zaplecze, pozwalające na wykorzystywanie jej do przedstawień teatralnych. Za drzwiami stołówki znajdują się osobne toalety.

Kuchnia spełnia wszelkie wymogi sanitarne oraz standardy HACCP, utrzymana jest w czystości. Próbkę posiłków wydawanych wychowankom przechowywane są w odpowiednich pojemnikach w osobnej lodówce. Z informacji udzielonych przez pracowników i Dyrektora placówki wynika, że głównym problemem dotyczącym żywienia wychowanków jest obecnie zmniejszenie stawki żywieniowej. Jak podali pracownicy,

zmniejszenie stawki, przy jednoczesnym znacznym wzroście cen produktów spożywczych, oznacza poważne trudności w zapewnieniu wychowankom odpowiedniego do wieku i stopnia rozwoju wyżywienia. Zdaniem pracowników, chłopcy już zauważyli, że porcje są mniejsze, obecnie trwa obserwacja wywołanych tym nastrojów wśród wychowanków.

Magazyny żywnościowe są odpowiednio wyposażone, nie stwierdzono przypadków niewłaściwego przechowywania żywności ani też żywności po upływie terminu przydatności do spożycia.

Budynki nie są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, specyfika placówki daje podstawy do uznania, że do grona wychowanków dołączyć może osoba np. poruszająca się na wózku inwalidzkim. W aktualnym stanie nie będzie ona mogła korzystać z urządzeń sanitarnych czy też samodzielnie poruszać się po terenie placówki.

Wychowankowie, z którymi przeprowadzono rozmowy, nie zgłaszali zastrzeżeń co do warunków bytowych, posiłki podawane w schronisku były bardzo pozytywnie oceniane przez rozmówców. Byli oni zadowoleni zarówno z ich urozmaicenia jak i jakości.

W ocenie KMP schronisko zapewnia wychowankom odpowiednie warunki bytowe, pozwalające na zaspokojenie ich potrzeb. Znaczenie zapewnienia odpowiednich warunków bytowych podkreśla również Dziewiąte Sprawozdanie Ogólne [CPT/Inf (99) 12]: *„Dobrze zaprojektowany ośrodek detencyjny dla nieletnich powinien zapewniać pozytywne i spersonalizowane warunki detencji młodych osób pozbawionych wolności. Miejsca, w których młode osoby śpią i prowadzą aktywność życiową powinny być – oprócz odpowiedniej wielkości, oświetlenia i wentylacji – właściwie umeblowane, dobrze urządzone i dostarczać odpowiednich wrażeń wzrokowych. Młodym ludziom powinno się pozwolić na przechowywanie rozsądnej ilości rzeczy osobistych, jeśli przeciwko temu nie przemawiają przeważające względy bezpieczeństwa.”*

5. Traktowanie nieletnich przez personel wizytowanej placówki

Przyjęcie wychowanka odbywa się w pomieszczeniu dyżurki SdN, gdzie strażnik dokonuje sprawdzenia wymaganej dokumentacji. Następnie nieletni prowadzony jest do pomieszczenia przy dyżurce, wyposażonego w stoły i krzesła, w którym strażnik (lub wychowawca pełniący służbę nocną w obecności strażnika) dokonuje pobieżnej kontroli

nieletniego. Następnie nieletni przekazywany jest do grupy przejściowej, w której strażnik, w osobnym pomieszczeniu, dokonuje kontroli osobistej wychowanka. Przedmioty osobiste i odzież przekazywane są do depozytu. Protokół przekazania rzeczy do depozytu sporządza się według ustalonego wzoru. Następnie wychowanek korzysta z kąpieli i zakłada odzież dostarczoną przez placówkę oraz udaje się do wyznaczonej dla niego sypialni, gdzie otrzymuje „Pouczenie dla nowego wychowanka”. W ciągu pierwszej godziny po przyjęciu nowy wychowanek poddawany jest kontroli stanu ciała, która ma na celu sprawdzenie, czy nie ma on obrażeń świadczących np. o pobiciu. Spis obrażeń, po jego podpisaniu przez pracownika dokonującego oględzin i wychowanka, dołączany jest do akt nieletniego, w razie obrażeń wskazujących na podejrzenie popełnienia przestępstwa kierownik internatu lub dyrektor placówki podejmuje dalsze działania.

Wszystkie czynności dotyczące przyjęcia wychowanka, w tym wymogi dotyczące dokonywania odpowiednich wpisów w dokumentacji, szczegółowo uregulowane są w „Procedurze przyjęcia do schroniska nowego nieletniego”, znajdują się tam również wyjaśnienia pojęć „kontrola pobieżna” i „kontrola osobista”.

Podczas pobytu w grupie przejściowej, nowy wychowanek poddawany jest wstępnemu badaniu lekarskiemu, w tym badaniu moczu na obecność substancji psychoaktywnych. W przypadku pozytywnego wyniku, badanie takie powtarzane jest co tydzień a wyniki odnotowywane w aktach nieletniego. Pobyt w grupie przejściowej trwa zawsze 14 dni. W tym czasie nieletni mają zajęcia, zgodnie z ustalonym planem, prowadzone przez pedagoga oraz zajęcia sportowe i rekreacyjne. Nieletni mają także możliwość uczestniczenia w lekcjach religii, wykonywania prac porządkowych na terenie placówki oraz czas na pisanie listów, czy czytanie książek. W tym czasie odbywają też szereg rozmów z psychologami i pedagogami - prowadzone są wobec nich działania mające na celu jak najlepsze rozpoznanie ich potrzeb oraz sytuacji, a także ewentualnych zagrożeń dla bezpieczeństwa własnego lub placówki, tak, aby podczas dalszego pobytu w schronisku można było stosować wobec nich jak najbardziej zindywidualizowane oddziaływania, adekwatne do ich potrzeb i możliwości. Nieletni przebywający w tej grupie mają zagwarantowane prawo przebywania na świeżym powietrzu przez co najmniej godzinę dziennie. Pobyt na powietrzu odbywa się w formie spaceru lub prac na terenie schroniska.

Wyjścia nieletnich odnotowywane są przez strażnika w „Książce pobytu nieletnich na powietrzu”, odnotowywane są tam również odmowy wyjścia na spacer i deklarowane przyczyny takiej decyzji. Zgodnie z obowiązującą procedurą, strażnik w przypadku trzeciej kolejnej odmowy wyjścia na spacer, ma obowiązek poinformowania o tym kierownika internatu, który rozmawia z nieletnim celem ustalenia przyczyn takiej sytuacji.

Kontroli osobistych wychowanka dokonuje się również po zakończeniu każdych odwiedzin, przeprowadza ją strażnik w osobnym pomieszczeniu. Kontrola ta jest uregulowana w odrębnej procedurze. Ponadto wychowankowie mogą być poddani kontroli osobistej z przyczyn uzasadnionych względami wychowawczymi lub względami bezpieczeństwa placówki. Decyzje o takim przeszukaniu podejmuje dyrektor schroniska lub upoważniony przez niego pracownik pedagogiczny. Z przeszukania sporządzany jest protokół załączany do akt nieletniego. Podczas pobytu w Zespole Indywidualnych Oddziaływań wychowanek poddawany jest kontrolom osobistym a pomieszczenia w których przebywa są codziennie przeszukiwane. We wszystkich procedurach i regulaminach dotyczących przeszukań wyraźnie podkreślona jest konieczność dokonywania kontroli osobistych w osobnym pomieszczeniu, przez osoby tej samej płci co wychowanek.

Z obserwacji dokonanych przez wizytujących wynika, iż pracownicy SdN odnoszą się do wychowanków z szacunkiem. Nie zaobserwowano żadnych przejawów niewłaściwego zachowania w stosunku do nieletnich. Dyrektor placówki wskazał, że stara się mieć osobisty kontakt z wychowankami, co jest realizowane, między innymi poprzez obecność na każdym apelu porannym i wieczornym. Z rozmów przeprowadzonych z wychowankami wynika, iż praktyka ta jest przez nich bardzo dobrze odbierana, dwóch z nich wskazało nawet dyrektora jako osobę, do której mają największe zaufanie.

Regulamin wychowanka precyzyjnie reguluje zasady przyznawania oceny resocjalizacyjnej, terminy i osoby upoważnione do jej dokonywania. Zawiera też przykłady zachowań, za jakie przyznawane są punkty w poszczególnych kategoriach oraz wykaz uprawnień, jakie nabywa wychowanek w związku z uzyskaniem określonej oceny.

Wychowawcy grup stosują także wewnątrzgrupowy system oceniania, zgodnie z którym wychowanek ma szansę zdobycia plusów lub minusów za poszczególne prawidłowe lub nie zachowania. Wyniki tych ocen co tydzień wychowawca omawia indywidualnie z

każdym podopiecznym.

W analizowanym okresie została złożona jedna skarga na niewłaściwe potraktowanie wychowanka przez nauczyciela polegające na użyciu wobec niego siły fizycznej o niewielkim nasileniu. Postępowanie wyjaśniające zostało przeprowadzone skrupulatnie i właściwie udokumentowane. Skarga została uznana za zasadną, w wyniku czego pracownik został ukarany karą nagany z ostrzeżeniem. O wynikach postępowania skargowego został powiadomiony również wychowanek, który skargę złożył.

Sędzia wizytujący podkreślił w protokole kontroli właściwy stosunek pracowników placówki do wychowanków, określając sposób tego traktowania jako „uprzejmy dystans” w odniesieniu do strażników i „wyraźną życzliwość” w odniesieniu do wychowawców.

Wychowankowie, z którymi rozmawiali przedstawiciele KMP podkreślali, że są przez pracowników traktowani właściwie i z szacunkiem. Każdy z rozmówców miał w placówce osobę zaufaną, do której mógł się zwrócić ze swoimi problemami, podkreślali, że mają bardzo dobry kontakt z pracownikami placówki, których określali jako osoby chętne do pomocy, wskazywali również na konsekwentny sposób postępowania z nimi i wyjaśnianie przyczyn podejmowanych względem nich działań. Wszyscy rozmówcy wskazali, że uważają, iż pobyt w placówce zmienił ich na lepsze.

Schronisko, w maju 2011 r., przeprowadziło wśród wychowanków anonimową ankietę dotyczącą pobytu w placówce i przestrzegania w niej praw wychowanków. Pytania dotyczyły wszystkich aspektów pobytu w schronisku (kontakt z pracownikami, traktowanie przez nich, warunki bytowe, informacje o prawach i obowiązkach oraz instytucjach do których można składać skargi, poczucie bezpieczeństwa, kontakty z rodziną, imprezy i zajęcia dodatkowe).

Sytuacja w zakresie traktowania wychowanków przez pracowników schroniska, w ocenie KMP, jest wręcz modelowa. Podkreślenia wymaga zwłaszcza fakt daleko idącej indywidualizacji oddziaływań i podmiotowe traktowanie wychowanków. W placówce nie jest znana praktyka „odpowiedzialności zbiorowej”, duży natomiast nacisk kładziony jest na komunikację z wychowankami i wyjaśnianie im przyczyn i skutków wszystkich działań. CPT w Dziewiątym Sprawozdaniu Ogólnym [CPT/Inf(99)12] podkreśla, że „(...) opieka nad nieletnimi pozbawionymi wolności wymaga szczególnych starań w celu zmniejszenia

niedostosowania społecznego. W tym celu należy przyjąć podejście multidyscyplinarne, bazujące na umiejętnościach całej gamy specjalistów (...) w celu reagowania na indywidualne potrzeby nieletnich w bezpiecznym środowisku wychowawczym i socjoterapeutycznym.” W SdN w Chojnicach zalecenia te są w pełni realizowane.

5. Dyscyplinowanie

Informacja o stosowanych w placówce nagrodach i środkach dyscyplinujących oraz o zasadach ich przyznawania i wymierzania, znajduje się w §16 „Regulaminu SdN Chojnice”. Ponadto wywieszona jest na tablicach ogłoszeń ogólnodostępnych w internacie placówki. „Regulamin wychowanka” zawiera również informacje o tym, w jakich okolicznościach decyzja o zastosowaniu środka dyscyplinarnego może zostać uchylona oraz o możliwości zawieszenia stosowania takiego środka, skrócenia czasu jego stosowania, bądź zmiany na inny.

Regulamin SdN przewiduje możliwość udzielenia trzynastu rodzajów nagród oraz dwunastu rodzajów środków dyscyplinujących odpowiadających rodzajowo tym, które są przewidziane w § 91 i 94 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r., w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U. 2001 Nr 124, poz 1359). System nagród i środków dyscyplinujących jest spójny, rodzaje nagród i środków dyscyplinujących są ze sobą skorelowane i dostosowane do specyfiki jednostki, w której są stosowane. Regulamin zawiera również spójną i jasną informację o procedurze przyznawania nagród i stosowania środków dyscyplinujących oraz informacje o osobie upoważnionej do ich przyznawania i stosowania (dyrektor placówki).

W katalogu środków dyscyplinujących wymienione są również środki w postaci złożenia wniosku o przeniesienie do innego schroniska tego samego rodzaju, bądź do schroniska interwencyjnego. Regulacja taka jest, co prawda, zgodna z przepisami, wskazanego wyżej, rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości, niemniej jednak, w ocenie KMP, przeniesienie nieletniego do innej placówki nie powinno być stosowane jako kara. Zgodnie z zaleceniami Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi CM/Rec (2008) 11 „*młodociani nie mogą być przenoszeni w ramach środka*

dyscyplinarnego”. W ocenie Komitetu przeniesienie może mieć miejsce jedynie wówczas, gdy „ *początkowe kryteria dla umieszczenia ich lub dalsze propagowanie reintegracji społecznej mogą być realizowane w bardziej skuteczny sposób w innej instytucji lub kiedy poważne ryzyko w zakresie bezpieczeństwa sprawia, że transfer taki jest nieodzowny. Młodociany może zostać przeniesiony z jednego typu instytucji do drugiego, jeżeli przewidziano to prawem i jeżeli nakazuje to władza sądowa lub administracyjna po przeprowadzeniu odpowiedniego dochodzenia*”.

Z analizy księgi nagród i środków dyscyplinujących za okres od 1 marca do 2 września 2011 r., wynika, że w analizowanym czasie udzielono łącznie 204 nagród oraz 92 razy zastosowano środki dyscyplinujące.

Placówka daje wychowankom możliwość zdobywania nagród, między innymi za udział w konkursach, takich jak np. kwartalny konkurs na „najestetyczniejsze notatki”, czy comiesięczny „o najlepszego ucznia”. Wysokość kieszonkowego, jaką wychowanek może otrzymać jest szczegółowo określona w „Regulaminie przyznawania kieszonkowego”. Wskazano tam precyzyjnie, za jakie zachowania i o jaką kwotę kieszonkowe może zostać zwiększone lub zmniejszone.

Przewaga ilościowa stosowanych nagród nad środkami dyscyplinarnymi, w ocenie KMP, świadczy o tym, że placówka właściwie realizuje cele i zadania do jakich została powołana, dając prymat oddziaływaniom wychowawczym nad działaniami o charakterze represyjnym. W ocenie Mechanizmu świadczy to również o właściwej pracy osób zajmujących się wychowankami, która sprzyja tworzeniu właściwej atmosfery wychowawczej i motywowaniu do zachowania właściwej postawy.

W wyjątkowych sytuacjach wychowanek może zostać wycofany z zajęć w grupie standardowej i przeniesiony do grupy przejściowej lub Zespołu Indywidualnych Oddziaływań. Informacja o tym znajduje się w informatorze dla wychowanków. W placówce opracowane są także regulaminy czasowego umieszczenia w izbie przejściowej i czasowego umieszczenia w ZIO. W dniu wizytacji procedura wyłączenia z zajęć nie była stosowana wobec żadnego wychowanka.

„Regulamin Zespołu Indywidualnych Oddziaływań” przewiduje umieszczenie wychowanka w osobnym pomieszczeniu mieszkalnym, w wypadku gdy wykazuje on

szczególnie naganne zachowanie i mimo zastosowania innych metod wychowawczych nie podjął próby zmiany postawy. Umieszczeni w ZIO mogą być także wychowankowie stanowiący zagrożenie dla innych wychowanków i personelu placówki. Regulamin wyraźnie wskazuje, że pobyt w ZIO jest środkiem dyscyplinarnym, stanowiąc w punkcie I ust. 5, że „pobyt w Z.I.O. jest środkiem dyscyplinarnym i winien być odebrany przez wychowanka jako konieczność podyktowaną dobrem wszystkich wychowanków w myśl zasady: „jeśli zakłócasz zachowanie innych lub szkodzisz innym - musisz niestety dla ich i dobra własnego być z dala od nich, musisz przebywać w małej grupie lub przez pewien czas nawet sam, bez ich towarzystwa”. Konsekwencje jego zastosowania określone są w procedurze wyłączenia z zajęć, w której wskazano, że wychowanek wyłączony z zajęć i umieszczony w ZIO traci posiadaną ocenę resocjalizacyjną i otrzymuje ocenę naganną na okres 2 miesięcy. Nie uczestniczy w tym czasie w zajęciach szkolnych, nauka kontynuowana jest poprzez samokształcenie i system pomocy indywidualnej. Sypialnie w czasie dnia wyposażane są w krzesło i ławkę szkolną, celem umożliwienia wychowankowi samokształcenia i korzystania z prasy czy książek. Regulamin przewiduje, że jeżeli wychowanek będzie korzystał z tych sprzętów niezgodnie z ich przeznaczeniem, nie będą one wstawiane do sypialni. (pkt II ust.2 regulaminu). Pobyt w ZIO może trwać do 14 dni i może zostać przedłużony na dalszy czas oznaczony decyzją dyrektora po wysłuchaniu opinii Rady Schroniska lub Komisji Wychowania.

„Regulamin czasowego umieszczenia w izbie przejściowej celem zapewnienia bezpieczeństwa i porządku”, przewiduje, że umieszczenie takie następuje na wniosek pracownika, lub kierownika działu bądź dyrektora placówki. Wniosek taki następnie podlega ocenie kierownika działu, który sporządza notatkę służbową, wskazującą kierunki dalszych oddziaływań, a następnie zespół diagnostyczny przeprowadza postępowanie wyjaśniające. Zgodnie z regulaminem umieszczenie w izbie przejściowej następuje na czas jednego dnia z możliwością przedłużenia na dalszy czas oznaczony. Podczas wyłączenia wychowanek zostaje poddany wzmożonym oddziaływaniom wychowawczym a jego zachowanie jest monitorowane, wszelkie uwagi podlegają wpisowi do arkusza spostrzeżeń. Omawiany regulamin szczegółowo wskazuje przypadki, w których takie wyłączenie może zostać zastosowane. Również w tym przypadku, konsekwencją wyłączenia z zajęć jest

utrata posiadanej oceny resocjalizacyjnej i otrzymanie oceny nagannej na okres jednego miesiąca. Ponadto, procedura wyłączenia z zajęć (dotycząca zarówno umieszczenia w ZIO jak i w izbie przejściowej) w rozdziale zatytułowanym „zadania w czasie trwania wyłączenia nieletniego z zajęć” wskazuje, że pracownik wnioskujący o wyłączenie z zajęć w związku z zakłóceniem bezpieczeństwa i porządku przez nieletniego, wypisuje „Raport” o zastosowaniu wobec wychowanka środka dyscyplinarnego i przekazuje kierownikowi działu. Sformułowanie to jest niejasne, w ocenie KMP, nie wynika z niego czy raport o zastosowaniu środka dyscyplinarnego dotyczy środka w postaci umieszczenia w ZIO czy też oprócz umieszczenia w ZIO stosowany jest kolejny środek dyscyplinarny.

W ocenie KMP, zasadne jest również określenie w regulaminach umieszczenia w ZIO i izbie przejściowej, maksymalnego czasu jaki umieszczenie to może trwać. Przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r., w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, pozwalają stosować wskazane wyżej środki „na czas oznaczony” niemniej jednak zalecenia CM/Rec(2008)11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi wskazują, że *„Jeżeli w bardzo wyjątkowych przypadkach, dany młodociany musi zostać odseparowany od innych z powodów bezpieczeństwa, decyzja w tej sprawie jest podejmowana przez właściwą władzę na podstawie jasnych procedur ustanowionych przez prawo krajowe, określających naturę odizolowania, jego maksymalny czas trwania oraz podstawy, na których zostało nałożone”*.

Wychowankowie, z którymi przeprowadzono rozmowy, byli dobrze zorientowani w stosowanym w placówce systemie nagród i środków dyscyplinarnych. Podkreślali, że system ten jest spójny, że środki dyscyplinarne są adekwatne do popełnionego czynu. Rozmówcy podawali, że najgorszą karą jest w ich ocenie „wycofanie na przejściówkę”.

„Regulamin czasowego umieszczenia w izbie przejściowej celem zapewnienia bezpieczeństwa i porządku” nie wskazuje jasno, że umieszczenie to jest środkiem dyscyplinarnym, natomiast „Regulamin Zespołu Indywidualnych Oddziaływań” wskazuje na to wprost. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r., w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U 2001 Nr 124, poz. 1359), w § 44, zawiera zamknięty katalog środków dyscyplinarnych jakie mogą być stosowane

wobec wychowanka przebywającego w schronisku dla nieletnich. Umieszczenie w izbie przejściowej lub w osobnym pomieszczeniu mieszkalnym może być stosowane jedynie dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku (§ 25 w zw. z § 34 rozporządzenia). Z zestawienia powołanych przepisów wynika, że umieszczenie takie nie może być stosowane jako środek dyscyplinarny, dlatego też, w ocenie KMP, należy usunąć z punktu II ust. 5 „Regulamin Zespołu Indywidualnych Oddziaływań” zapis o tym, że umieszczenie w ZIO jest środkiem dyscyplinarnym i zaprzestać stosowania tej praktyki.

W placówce środki przymusu bezpośredniego stosuje się bardzo rzadko. Z informacji przekazanych przez Dyrektora, wynika, że od 1997 r., miało to miejsce 3 lub 4-krotnie, ostatnio w 2010 r. Izby izolacyjne umieszczone są w Zespole Indywidualnych Oddziaływań, który obecnie jest w ostatniej fazie remontu. Jedna z izb wyposażona jest w drzwi z lustrem weneckim, drzwi drugiej są pełne. Izby obecnie nie są wyposażone, zgodnie z wymogami § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 lutego 2011 r., w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (Dz. U 2011, Nr 48, poz.248). Z informacji przekazanych wizytującym przez Dyrektora placówki wynika, że prace nad odpowiednim wyposażeniem izb nadal trwają, powodem trudności w ich dostosowaniu do wymogów cytowanego rozporządzenia jest konstrukcja budynku – podłogi są drewniane, co uniemożliwia przymocowanie do nich wymaganego wyposażenia w sposób uniemożliwiający jego zniszczenie przez wychowanka. Dlatego też trwają prace zmierzające do rozważenia możliwości przymocowania wymaganych sprzętów do ścian pomieszczeń. Ponadto Dyrektor wskazał, że w jego ocenie, izba izolacyjna wyposażona jedynie w materac do spania zapewnia znacznie lepszy poziom bezpieczeństwa wychowanka w niej umieszczonego, ponieważ obecność jakichkolwiek sprzętów znacznie zwiększa ryzyko dokonania przez nieletniego samouszkodzeń oraz zagrożenie dla bezpieczeństwa pracowników placówki, w sytuacji gdyby nieletniemu udało się jednak zdemontować element wyposażenia i użyć go do ataku na interweniującego pracownika. W ocenie KMP konieczne jest jednak dostosowanie wyposażenia izb izolacyjnych do wymogów wynikających z obowiązujących przepisów.

Użycie środków przymusu bezpośredniego jest protokołowane, placówka ma opracowany wzór protokołu zastosowania tych środków, spełniający wymagania wskazane w § 12 cytowanego rozporządzenia. Protokół taki zawiera również pouczenie dla nieletniego o możliwości złożenia skargi na zastosowanie środka przymusu bezpośredniego, ze wskazaniem sposobu, trybu i organu właściwego. Protokół podpisywany jest przez nieletniego i dyrektora placówki. Podczas stosowania środka przymusu bezpośredniego w postaci umieszczenia w izbie izolacyjnej, stan zdrowia nieletniego i jego zachowanie kontrolowane jest co 15 minut, przez upoważnionego pracownika, a wyniki wpisywane są do karty kontroli, której wzór zawiera też miejsce na inne uwagi strażnika dotyczące przebiegu stosowania środka.

Sędzia wizytujący placówkę, w protokole kontroli, wskazał, że dokumentacja stosowania środków przymusu bezpośredniego prowadzona jest bez zastrzeżeń, podkreślał również, że schronisko kładzie duży nacisk na zapobieganie sytuacjom konfliktowym i zagrażającym bezpieczeństwu wychowanków i placówki.

W ocenie KMP takie działania nie tylko sprzyjają kształtowaniu właściwej atmosfery wśród wychowanków, lecz także pozwalają na właściwe ukierunkowanie ich zachowania i kształtowanie prawidłowych postaw społecznych.

6. Prawo do informacji

Z informacji przekazanych wizytującym przez Dyrektora Zakładu wynika, że zgodnie z obowiązującą w Zakładzie praktyką, przyjmowani do placówki chłopcy są niezwłocznie informowani o obowiązujących w niej zasadach. Omawianie praw nieletnich odbywa się w trakcie pobytu w izbie przejściowej przez psychologa, pedagoga, wychowawcę, nauczycieli oraz kadrę kierowniczą. Z planu zajęć w grupie przejściowej wynika, że wychowankowie mają dwa razy w tygodniu zajęcia z pedagogiem na temat regulaminu SdN, regulamin ten znajduje się także na tablicach w korytarzach internatu. Również podczas pobytu w grupie wychowawczej, co jakiś czas, przypominane są wychowankom ich prawa i obowiązki. Na tablicach, umieszczonych w każdej sypialni przeznaczonej dla nowo przyjętych wychowanków, znajdują się także: słowo wstępne do wychowanka, zaznajamiające go z podstawowymi zasadami obowiązującymi w placówce,

wykaz i zasady przyznawania nagród i środków dyscyplinujących, praktyczne rady dotyczące codziennego funkcjonowania placówki (np. zasad zapisów do lekarza czy możliwości uzyskania pomocy od pracowników), wykazy praw i obowiązków nieletnich (dotyczący zarówno praw osobistych jak np. prawa do poszanowania godności osobistej, jak i np. prawa do kontaktu z obrońcą bez obecności innych osób), informacja o prawie do składania skarg wraz z adresami instytucji, do których wychowankowie mogą się zwracać o pomoc bądź składać środki odwoławcze od decyzji podejmowanych wobec nich, informacje o organizowanych w placówce zajęciach z socjoterapii i Treningu Zastępowania Agresji (omówienie celu zajęć wraz z informacją o tym gdzie i w jakich godzinach się odbywają) oraz regulamin odwiedzin.

Ponadto na tablicach umieszczonych w salach, w których odbywają się odwiedziny znajdują się informacje dla rodziców i wychowanków dotyczące zakazu palenia tytoniu poza miejscami wyznaczonymi oraz procedurze stosowanej w przypadku wykrycia posiadania narkotyków u wychowanka lub osoby odwiedzającej. Rodzice bądź opiekunowie dostają również te informacje w momencie przyjęcia wychowanka do placówki.

Każdy wychowanek podczas pobytu w izbie przejściowej otrzymuje „Regulamin wychowanka SdN” oraz „Pouczenie dla nowego wychowanka SdN w Chojnicach”, w którym znajdują się podstawowe informacje o: placówce, prawach i obowiązkach wychowanka, możliwych do stosowania środkach przymusu bezpośredniego, instytucjach do których można składać skargi, odpowiedzialności karnej za posiadanie środków odurzających oraz oświadczenie, że jego prawa zostały z nim omówione. Jeden egzemplarz tego pouczenia wychowanek zachowuje dla siebie, na drugim potwierdza podpisem jego odebranie. Podpisany egzemplarz dołączany jest do akt wychowanka.

Z rozmów przeprowadzonych z wychowankami wynika, że mają oni bardzo dobrą orientację w swoich prawach i obowiązkach. Wiedzą o tym, że mają prawo składania skarg, wskazywali, że gdyby chcieli napisać skargę to wiedzą, gdzie znajdą adres potrzebnej im instytucji. Nie zgłaszali żadnych zastrzeżeń ani problemów związanych z przestrzeganiem ich prawa do informacji.

W ocenie KMP sytuacja taka jest prawidłowa. Prawo do informacji jest jednym z ważniejszych praw osoby przymusowo umieszczonej w placówce. Właściwa realizacja tego

prawa pozwala nie tylko na szybsze zaadaptowanie się do warunków zwiększonego nadzoru lecz także sprzyja kształtowaniu właściwych postaw i poczucia bezpieczeństwa. Niezwłoczne informowanie rodziców lub opiekunów o zasadach panujących w placówce również jest bardzo pozytywnie oceniane przez KMP.

Podkreślają to również zalecenia Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi CM/Rec (2008) 11 zgodnie z którymi „ *młodociani mają być informowani, w sposób dla nich zrozumiały i zrozumiałym językiem, o sposobie wykonywania sankcji lub środków jakie na nich nałożono oraz o ich prawach i obowiązkach związanych z wykonywaniem sankcji lub środków. W chwili przyjęcia, regulamin instytucji oraz prawa i obowiązki młodocianego powinny zostać objaśnione w języku zrozumiałym dla niego oraz w zrozumiały sposób*” W ocenie KMP, powyższe zalecenia są w pełni realizowane w SdN.

7. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym

Placówka podejmuje, niezwłocznie po przyjęciu wychowanka, próbę nawiązania kontaktu z jego rodzicami lub opiekunami, tak aby umożliwić im udział w procesie wychowawczym. Rodzice lub opiekunowie proszeni są o przyjazd do placówki bądź – jeżeli to niemożliwe – o wypełnienie przesłanej ankiety. Zarówno wychowanka jak i jego rodziców informuje się o sposobach i formach kontaktu z bliskimi.

W sytuacji, gdy po rozmowie nowo przyjętego wychowanka z psychologiem okaże się, że kontakt telefoniczny z rodzicami lub opiekunami jest zasadny, umożliwia się go wychowankowi niezwłocznie. Z protokołu kontroli sędziego wynika, że wszelkie próby nawiązania takiego kontaktu, jak również informacje o problemach z tym związanych, są na bieżąco dokumentowane w aktach wychowanków. Rodzice lub opiekunowie wychowanków mogą kontaktować się z nimi telefonicznie, możliwość rozmów z bliskimi nie jest wyłączana w żadnym przypadku, również wychowankowie wyłączeni z zajęć mają zapewnioną możliwość codziennego kontaktu telefonicznego z rodziną lub opiekunami.

Odwiedziny odbywają się w sali odwiedzin, używanej też, w razie potrzeby, jako sala konferencyjna, znajdującej się w budynku szkoły. Sala ta jest wyposażona w stoły, krzesła,

osobne toalety i aneks kuchenny, w którym znajdują się naczynia, sztućce i czajnik. Odwiedziny mogą się też odbywać w mniejszej sali, położonej za pomieszczeniem dyżurnego, w której znajduje się sześć drewnianych stolików z krzesłami oraz czajnik elektryczny i naczynia do kawy i herbaty. W obu salach odwiedzin znajdują się informacje o tym, że palenie na terenie obiektu poza miejscami wyznaczonymi jest zabronione, wskazane są również godziny przerw na papierosa, które są przewidziane w czasie trwania odwiedzin. W salach tych w widocznych miejscach znajdują się też informacje o procedurach stosowanych w razie znalezienia przy wychowanku lub osobie odwiedzającej narkotyków. Regulamin odwiedzin znajduje się na stronie internetowej schroniska, w każdej z sal w których odbywają się odwiedziny, na tablicach ogłoszeń oraz na tablicach w sypialniach wychowanków przebywających w grupie przejściowej. Wychowankowie mogą być odwiedzani przez rodziców lub opiekunów prawnych oraz rodzeństwo. Osoby niespokrewnione mogą odwiedzić wychowanka po uzyskaniu zgody sądu. Informacja o tym znajduje się w regulaminie odwiedzin. Odwiedziny odbywają się w niedziele i święta w godzinach od 9 do 13. Inne terminy odwiedzin możliwe są po uzyskaniu zgody dyrektora placówki. Informacja o tym oraz numer telefonu pod jaki należy dzwonić w tej sprawie znajduje się w regulaminie odwiedzin. Z informacji przekazanych wizytującym przez Dyrektora placówki wynika, iż w sytuacji, w której rodzic lub opiekun znajduje się przejazdem w Chojnicach, z reguły nie ma problemu z uzyskaniem zgody na odwiedzenie dziecka lub podopiecznego. Rodziny mają również możliwość korzystania w SdN z noclegu oraz spędzenia świąt w placówce razem z wychowankami. W informacji dla wychowanków „Praktyczne rady” znajduje się również zalecenie, by wychowanek, który nie ma kontaktu z rodziną przez półtora miesiąca zgłosił to kierownikowi internatu, placówka wówczas podejmuje próby wyjaśnienia takiej sytuacji i udzielenia niezbędnej pomocy. „Regulamin odwiedzin” informuje również rodziców, że mają oni prawo rozmowy z każdym pracownikiem pedagogicznym placówki.

Placówka zapewnia także nieletnim możliwość kontaktu z obrońcą lub pełnomocnikiem bez obecności innych osób.

Wychowanek ma prawo utrzymywania z rodziną kontaktu telefonicznego i listownego. Pierwszy list wychowanka do rodziców lub opiekunów wysyłany jest na koszt

placówki. Regulamin SdN w Chojnicach zawiera szczegółowe informacje o zasadach i przyczynach cenzurowania korespondencji oraz o przypadkach w jakich może ona zostać zatrzymana. Zgodnie z postanowieniami regulaminu, kontrola korespondencji dokonywana jest przez dyrektora lub upoważnionego pracownika pedagogicznego. Kontrole taką przeprowadza kierownik internatu, jego zastępca oraz wychowawcy internatu. W razie ujawnienia w kontrolowanej korespondencji treści godzących w porządek prawny, bezpieczeństwo placówki bądź mogących wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub resocjalizacji podlega ona ocenzurowaniu lub zatrzymaniu. O zatrzymaniu korespondencji, przyczynach takiego stanu i możliwości złożenia zażalenia na decyzję dyrektora wychowanek jest informowany. Podobne regulacje zawarte są również w regulaminie wychowanka umieszczonego w izbie przejściowej. Korespondencja wychowanka z urzędami nie podlega kontroli.

Regulacje te są, w ocenie KMP, zbyt ogólne i restrykcyjne. Art. 66 § 3 ustawy z dnia 26 października 1982 r., o postępowaniu w sprawach nieletnich (jt – Dz.U 2010, Nr 33, poz. 178) stanowi, że korespondencja nieletniego może być kontrolowana wyłącznie w przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, iż zawiera ona treści godzące w porządek prawny, bezpieczeństwo zakładu, placówki lub schroniska, w zasady moralności publicznej bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub resocjalizacji nieletniego. Ze wskazanej regulacji jasno wynika, że kontrola korespondencji nieletniego możliwa jest tylko w razie powzięcia "uzasadnionego podejrzenia" wystąpienia okoliczności wymienionych szczegółowo w tym przepisie. Kontrolowanie każdego listu nieletniego, w ocenie KMP jest sprzeczne z obowiązującymi przepisami. Zasadne jest także zastąpienie użytego w regulaminie wychowanka SdN wyrażenia „z wyjątkiem korespondencji z urzędami” sformułowaniem użytym w art. 66 § 3 upn sformułowaniem „z wyjątkiem korespondencji z organami państwowymi i samorządowymi, w szczególności z Rzecznikiem Praw Obywatelskich i z Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych w drodze ustawy przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka”.

Z informacji przekazanych przez Dyrektora placówki wynika, że stara się on uzyskiwać zgody organów dysponujących na to, by cenzurą listów wychowanków mógł

zajmować się osobiście, co skraca czas obiegu korespondencji.

Wychowankowie mają również zapewnione prawo do otrzymywania paczek. Informacja o tym, że podlegają one kontroli i procedura postępowania z artykułami niedozwolonymi znajduje się w regulaminie wychowanka.

Ponadto placówka zapewnia wychowankom kontakty ze światem zewnętrznym również poprzez organizowanie różnorodnych imprez z udziałem gości z zewnątrz, jak na przykład piknik historyczny, czy mecze piłki nożnej z drużynami z innych szkół. Organizowane są też pikniki czy wyjścia do miasta lub na basen pod opieką wychowawcy. Prawo do uczestniczenia w takich wyjściach wychowanek nabywa – o ile sąd nie postanowi inaczej – po upływie dwóch miesięcy pobytu w placówce. Regulamin wychowanka zawiera też szczegółowe informacje o zasadach udzielania przepustek, wraz ze wskazaniem kto i w jakim terminie powinien wystąpić o zezwolenie do sądu.

Wychowankowie, z którymi przeprowadzono rozmowy nie mieli żadnych zastrzeżeń do sposobu i ilości kontaktów ze światem zewnętrznym, jakie zapewnia im placówka. Podawali, że rodzice mogą do nich zawsze zadzwonić, wskazywali również, że w razie pilnej potrzeby kontaktu z rodzicami bądź opiekunami wychowawcy bez problemów i niezwłocznie umożliwiają odbycie rozmowy telefonicznej na koszt placówki.

Sytuację tę należy ocenić jako prawidłową. Utrzymywanie prawidłowych kontaktów ze światem zewnętrznym, przede wszystkim z rodziną ale i z innymi osobami, jest – w ocenie KMP – jedną z najskuteczniejszych metod powrotu do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie. W dziewiątym sprawozdaniu ogólnym [CPTinf(99)12] wskazał, że *„komitet przywiązuje duże znaczenie do utrzymywania dobrego kontaktu ze światem zewnętrznym przez wszystkie osoby pozbawione wolności. Wiodącą zasadą jest promowanie kontaktu ze światem zewnętrznym; jakiegokolwiek ograniczenia takich kontaktów powinny opierać się wyłącznie na uzasadnionych względach bezpieczeństwa lub względach związanych z dostępnymi środkami. Aktywne promowanie takich kontaktów może być szczególnie korzystne dla osób nieletnich pozbawionych wolności z których wiele ma problemy związane z zachowaniem się powiązane z deprawacją emocjonalną lub brakiem umiejętności społecznych.”*

8. Prawo do ochrony zdrowia.

Ambulatorium składa się z pomieszczenia, w którym znajduje się biurko pielęgniarki, leżanka, fotel dentystyczny i szafki na medykamenty. Gabinet, w którym odbywają się badania nieletnich zapewnia im odpowiednią intymność. Regularne kontrole Sanepidu nie wykazały żadnych nieprawidłowości w ambulatorium. Izba chorych znajduje się w pobliżu ambulatorium, w dniu wizytacji przebywał w niej jeden wychowanek.

Opiekę medyczną zapewniają w schronisku dwie pielęgniarki, które od poniedziałku do soboty dwa razy dziennie (rano i wieczorem) są obecne w internacie. Poza godzinami obchodu o konieczności wizyty u pielęgniarki wychowankowie informują pracowników, którzy kontaktują się z ambulatorium. Ambulatorium czynne jest od poniedziałku do soboty. Stomatolog, psychiatra i lekarz ogólny przyjmują raz w tygodniu, zapisy do lekarzy przyjmują pielęgniarki. Z informacji uzyskanych od Dyrektora placówki wynika, że największym problemem jest opieka stomatologiczna, ze względu na to, że rodzice wychowanków niechętnie godzą się na takie leczenie.

W nagłych wypadkach wychowankowie wożeni są do szpitala w Chojnicach lub też wzywane jest pogotowie. W zakresie badań specjalistycznych SdN ma podpisaną umowę ze Szpitalem w Chojnicach. W wypadkach wymagających specjalistycznych konsultacji lub zabiegów, schronisko podejmuje odpowiednie działania w celu zapewnienia wychowankom jak najlepszego dostępu do opieki medycznej. Wychowanek przebywający w izbie chorych, z którym przeprowadzono rozmowę, był bardzo zadowolony z zapewnionej mu opieki w tym zakresie.

Szczegółowa procedura doprowadzania wychowanków na zabiegi medyczne uregulowana jest w planie ochrony SdN w osobnym rozdziale. Doprowadzaniem do lekarza zajmują się strażnicy, samo badanie jednakże odbywa się w gabinecie, bez udziału pracowników niemedycznych. Praktyka ta jest pochwalana przez przedstawicieli KMP, ponieważ zapewnia poszanowanie godności nieletniego oraz tajemnicy lekarskiej. Na powyższe zwraca też uwagę CPT w Dziewiątym Sprawozdaniu Ogólnym [CPT/Inf (99)12], wskazując, że „ (...) jest rzeczą oczywistą, że wszyscy nieletni pozbawieni wolności powinni mieć możliwość poufnego kontaktu z lekarzem w każdym czasie, bez względu na reżim (...), jakiemu zostali poddani.”

Wszystkie medykamenty podawane są wychowankom w postaci płynnej. Praktyka ta, jak wynika z informacji przekazanych wizytującym przez Dyrektora placówki, została wprowadzona w celu zapewnienia bezpieczeństwa wychowankom.

W schronisku stosowane są również procedury dotyczące badań na obecność środków psychoaktywnych. Każdy wychowanek, podczas wstępnych badań lekarskich przy przyjęciu poddawany jest obowiązkowemu badaniu moczu na obecność narkotyków, takiemu samemu badaniu poddawany jest po każdym powrocie z przepustki a co 3-4 tygodnie przeprowadzane są badania profilaktyczne w tym zakresie, losowo wybranych 5-6 wychowanków.

W placówce organizowane są też zajęcia z zakresu profilaktyki ochrony zdrowia, na przykład w marcu 2011 r., zorganizowano dwa konkursy – plastyczny pod hasłem „Żyjmy zdrowo” oraz na najładniejszą gazetkę ścienną o tematyce „wychowanie prozdrowotne”, odbyło się również spotkanie z załogą karetki pogotowia ratunkowego. W maju 2011 r., odbyło się spotkanie dotyczące profilaktyki uzależnień, prowadzone przez grupę Jesus Christ Security.

Pomoc psychologiczną zapewniają psychologowie zatrudnieni w zespole diagnostycznym. Godziny pracy poszczególnych psychologów i pedagogów wywieszane są na tablicach informacyjnych dostępnych dla wychowanków.

Wychowankowie, z którymi przeprowadzono rozmowy nie mieli żadnych zastrzeżeń co do dostępu do opieki medycznej. Wszyscy rozmówcy byli poddani badaniom wstępnym w pierwszej dobie po przybyciu do schroniska.

Sytuację tę należy ocenić jako prawidłową, w szczególności w zakresie szeroko pojętej i ciekawie przedstawionej profilaktyki pro zdrowotnej. Oddziaływania tego rodzaju są, w ocenie KMP, szczególnie ważne dla osób nieletnich, które z różnych powodów wykazują zazwyczaj większą skłonność do podejmowania działań ryzykownych. Również CPT w Dziewiątym Sprawozdaniu Ogólnym [CPT/Inf (99)12] podkreśla, że *„Rola służby zdrowia w każdym miejscu pozbawienia wolności nie powinna ograniczać się do leczenia pacjentów z dolegliwościami; powinna natomiast obejmować także zadania związane z medycyną społeczną i profilaktyką. (...) Wiadomo także, iż osoby nieletnie pozbawione wolności mają skłonność do podejmowania ryzykownych zachowań, szczególnie w*

odniesieniu do używek (w tym alkoholu) i seksu. W konsekwencji, zapewnienie edukacji zdrowotnej dla osób młodych jest istotnym elementem programu profilaktycznej opieki zdrowotnej. Program taki powinien obejmować w szczególności informacje o ryzyku związanym z korzystaniem z używek oraz chorobami zakaźnymi.”

9. Prawo do edukacji

W skład schroniska wchodzi szkoła podstawowa nr 6 w Chojnicach, Gimnazjum nr 6 w Chojnicach, Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 6 w Chojnicach oraz warsztaty szkolne, przygotowujące do zawodu stolarza i ślusarza. Budynek szkoły został wyremontowany w 2008 r. Wszystkie sale lekcyjne wyposażone są w drzwi z szybami umożliwiającymi sprawdzenie co dzieje się w klasie. Znajduje się tam również bardzo dobrze wyposażona sala informatyczna, w której prowadzone jest, oprócz zajęć z informatyki, kółko fotograficzne, w trakcie którego wychowankowie mogą się nauczyć także komputerowej obróbki zdjęć. W budynku tym znajduje się również dobrze wyposażona biblioteka z czytelnią, jednak – jak wynika z informacji pracowników placówki – czytelnictwo nie cieszy się zbyt dużym zainteresowaniem wychowanków.

Pomieszczenia warsztatów nie budziły zastrzeżeń wizytujących, wyposażone były w odpowiednie urządzenia i materiały do nauki zawodu, maszyny w warsztacie stolarskim były w czasie wizytacji wymieniane - schronisko pozyskało na ten cel środki z UE – wszystkie pomieszczenia miały też szatnie, toalety i umywalnie. Wychowankowie ubrani byli w odzież roboczą. Z informacji uzyskanych od pracowników placówki wynika, że podczas zajęć warsztatowych wychowankowie wykonują również prace na rzecz schroniska (np. renowacja i produkcja mebli).

Ponadto, schronisko prowadziło również szkolenia zawodowe w formie kursowej, obejmujące 180 godzin zajęć w zawodach: piekarz, kucharz małej gastronomii, mechanik samochodowy, skierowane do wychowanków, których czas pobytu w schronisku umożliwiał ukończenie takiego kursu. Kursy takie pozwalały na zdobycie podstawowych umiejętności w zawodzie, a co za tym idzie zwiększały szanse wychowanków na rynku pracy. Godziny zajęć kursowych podlegają zaliczeniu do egzaminu na robotnika wykwalifikowanego. Schronisko dysponuje bardzo dobrze wyposażoną salą do

prowadzenia kursu w zawodzie piekarz – cukiernik, niemniej jednak, z informacji przekazanych przez Dyrektora placówki wynika, że po likwidacji gospodarstw pomocniczych nie ma środków finansowych na realizację tych kursów.

Wychowanek ma możliwość podjęcia decyzji o tym, w jakim kierunku (stolarz czy ślusarz) chce odbywać szkolenie zawodowe. W tym celu umożliwia się wychowankowi udział w trzech zajęciach praktycznych w obu warsztatach. Kierownik warsztatów realizuje także z wychowankami zajęcia z zakresu proorientacji zawodowej, w oparciu o autorskie programy opracowane przez nauczycieli.

W dniu wizytacji nauczaniem na poziomie szkoły podstawowej objętych było 2 wychowanków, na poziomie gimnazjum 20, i 8 na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej.

10. Oddziaływania wychowawczo - terapeutyczne

Wychowankowie mają również zapewnioną bogatą ofertę zajęć pozaszkolnych, w tym sportowych. Do dyspozycji wychowanków, oprócz sali gimnastycznej (z odpowiednim zapleczem sanitarnym), znajdującej się w budynku szkoły, są również trzy boiska – dwa do piłki nożnej i koszykówki oraz jedno do siatkówki. Poza tym schronisko dysponuje również siłownią, salą bilardową, salą rekreacyjną, w której znajdują się stoły do tenisa stołowego oraz piłkarzyki, izbą pamięci a także klubem „OdNoWa”.

Zajęcia pozalekcyjne, organizowane przez wychowawców, odbywają się codziennie, w godzinach 15 – 22, według planu zajęć w internacie. Zajęcia grup wychowawczych odbywają się zawsze w tych samych blokach tematycznych, tak aby wychowanek przeniesiony z jednej grupy do innej nie miał problemów z realizacją rozpoczętych zajęć.

Czas wychowanków jest zorganizowany, plan nie przewiduje tzw. „czasu wolnego”. Z informacji dla wychowanków „Praktyczne rady” wynika, że udział we wszystkich zajęciach organizowanych w schronisku jest obowiązkowy. Wychowankowie przebywają w swoich grupach w salach, w których odbywają się poszczególne zajęcia. Zgodnie z informacjami uzyskanymi od pracowników placówki, wychowankowie, którzy nie chcą danego dnia na przykład ćwiczyć podczas zajęć na siłowni, mogą wówczas czytać lub oglądać telewizję (w siłowni znajduje się odbiornik), chodzi o to by przebywali wraz ze swoją grupą w określonym miejscu. Na sali gimnastycznej schroniska treningi ma również

drużyna rugby TUR Chojnice, wychowankowie mają możliwość nie tylko oglądania ich treningów, lecz także aktywnego w nich uczestniczenia.

Oprócz zajęć sportowych, wychowankowie mają również zapewniony czas na odrabianie lekcji, czytanie książek i prasy, oglądanie filmów oraz programów informacyjnych w telewizji. W każdą niedzielę organizowane są wspólne zajęcia dla wszystkich grup, które mają charakter rywalizacji grupowej w różnych dziedzinach, zarówno sportowych, jak i innych. Wychowankowie przygotowują także przedstawienia teatralne lub akademie z okazji różnego rodzaju świąt i innych okazji (np. dnia matki, zakończenia roku szkolnego).

W każdym miesiącu w placówce odbywa się około ośmiu różnego rodzaju imprez zorganizowanych. Są to zarówno turnieje sportowe, mecze piłki nożnej z drużynami spoza schroniska, konkursy dla wychowanków jak i dyskoteki, przedstawienia teatralne, pokazy grup rekonstrukcji historycznych, pikniki czy wycieczki rowerowe.

Z informacji uzyskanych od Dyrektora placówki wynika, że organizacją tych imprez zajmują się zarówno pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w placówce, jak i wolontariusze z zewnątrz. Na szczególne podkreślenie zasługuje praca pastora Henryka Skrzypkowskiego, który ma bardzo dobre podejście do wychowanków, dla których organizuje różne atrakcje, jak na przykład spotkanie z młodzieżą z USA, czy zaproszenie ukraińskiego chóru, które to przedsięwzięcia pozwalają budować właściwe relacje społeczne jak również wzbudzają motywację na przykład do nauki języków obcych.

Zespół diagnostyczny prowadzi ponadto cykliczne zajęcia z socjoterapii, obejmujące dziesięć spotkań, dla 8-10 wychowanków. Udział w zajęciach jest dobrowolny, niemniej jednak – jak wynika z informacji uzyskanych od pracowników placówki – nie ma problemów z motywacją do udziału w tych zajęciach. Prowadzony jest również trening zastępowania agresji.

Psychologowie i pedagogowie prowadzą także terapię indywidualną dla wychowanków, którzy jej wymagają, oraz zajęcia grupowe. Każdy z wychowanków podczas pobytu w schronisku objęty jest pomocą psychologiczno – pedagogiczną, w formie najbardziej dostosowanej do jego indywidualnych potrzeb.

Wychowankowie, z którymi przeprowadzono rozmowy, nie zgłaszali żadnych

zastrzeżeń w zakresie realizacji prawa do nauki. W odniesieniu do zajęć pozaszkolnych wychowankowie wskazywali na zbyt dużą ilość zajęć sportowych i obowiązkowe ćwiczenia na siłowni.

W ocenie KMP zróżnicowana i bogata oferta zajęć pozalekcyjnych sprzyja kształtowaniu prawidłowych postaw wśród wychowanków i pozwala na lepsze przystosowanie się ich do życia w społeczeństwie. Oferta szkolenia zawodowego również przyczynia się do tego w znacznym stopniu, ponieważ dzięki temu wychowankowie zyskują realne umiejętności i kompetencje niezbędne do samodzielnego radzenia sobie w przyszłości. Posiadanie zawodu, w ocenie KMP sprzyja, zmniejszeniu liczby powrotów do zachowań społecznie niewłaściwych i sprzyja pokazaniu innej możliwości funkcjonowania w społeczeństwie. Praktyka ta jest zgodna także z Zaleceniami CM/Rec(2008)11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi, które wskazują, że *„Pozbawieni wolności młodociani mają mieć zagwarantowany szereg konstruktywnych rodzajów działalności i interwencji zgodnie z indywidualnym ogólnym planem, który ma na celu postęp poprzez stosowanie mniej restrykcyjnych systemów i przygotowanie do wypuszczenia na wolność oraz ponowną reintegrację społeczną. Te rodzaje działalności mają promować fizyczne i psychiczne zdrowie młodocianych, ich szacunek do siebie samych i poczucie odpowiedzialności oraz rozwijać u nich postawy i umiejętności, które ochronią ich przed powrotem do przestępczości.(...) Działania w ramach systemu powinny mieć na celu edukację, rozwój osobisty i społeczny, szkolenie zawodowe, resocjalizację i przygotowanie do wyjścia na wolność.”*

11. Prawo do praktyk religijnych

W placówce znajduje się kaplica, w której co sobotę odbywa się msza święta. Uczestniczą w niej wychowankowie, których rodzice bądź opiekunowie wyrazili na to zgodę. Informacja o możliwości wyrażenia takiej zgody wysyłana jest do nich wraz z informacją o przyjęciu wychowanka do SdN, oświadczenie mogą oni odesłać w załączonej zwrotnej kopercie ze znaczkiem. Msze święte prowadzone są przez księdza rzymskokatolickiego, któremu towarzyszy siostra zakonna grająca na gitarze. Dyrektor podkreślił, że w jego ocenie atrakcyjny sposób prowadzenia mszy świętej sprawia, że

wychowankowie chętniej w niej uczestniczą. Wychowankowie przebywający w grupie przejściowej oraz w grupie schroniska interwencyjnego – jak wynika z planów zajęć - nie uczestniczą we mszy świętej. Zgodnie z art. 66a. § 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r., o postępowaniu w sprawach nieletnich (tj. - Dz.U 2010, Nr 33, poz. 178) „nieletni ma prawo do (...) bezpośredniego uczestniczenia w nabożeństwach odprawianych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich w dni świąteczne”. Przepis ten odnosi się do wszystkich nieletnich przebywających ww wskazanych placówkach, dlatego też – w ocenie KMP – konieczne jest zapewnienie realizacji postanowień wskazanego przepisu poprzez umożliwienie wychowankom przebywającym w grupie przejściowej i grupie schroniska interwencyjnego bezpośredniego uczestniczenia w nabożeństwach.

Zajęcia z religii odbywają się raz w tygodniu, we wszystkich grupach, zajęcia z etyki – zgodnie z planem zajęć w internacie w roku szkolnym 2011/2012 – przewidziane są jedynie dla grup wychowawczych i grupy adaptacyjnej.

Z informacji uzyskanych od Dyrektora placówki wynika, że w razie potrzeby nawiązywany jest kontakt z przedstawicielami innych niż rzymskokatolicki kościołów, na przykład ze Świadkami Jehowy, by umożliwić wychowankom korzystanie z posług religijnych kościoła, do którego należą.

Wychowankowie, z którymi przeprowadzono rozmowy nie zgłaszali zastrzeżeń w zakresie respektowania ich prawa do praktyk religijnych, nie wskazywali również na przymusowy udział w nabożeństwach. Sytuację tę należy ocenić, jako prawidłową.

12. Dobre praktyki

1. Szczegółowo i jasno opracowane regulaminy i procedury dotyczące wszystkich aspektów postępowania z wychowankami, zawierające zarówno wymogi formalne dotyczące przeprowadzania określonych czynności jak i osoby odpowiedzialne za prawidłowość ich wykonania. Precyzyjny podział kompetencji i szczegółowe określenie wymogów pozwalają na uniknięcie nieporozumień i wyeliminowanie ryzyka nieprawidłowości jakie powstaje, w sytuacjach, w których podział kompetencji jest niejasny. Przejrzysta forma, kompleksowa regulacja poszczególnych zagadnień oraz język zrozumiały dla osób, do których są

adresowane, sprawiają że regulaminy te mogą stanowić wzorzec dla innych tego typu jednostek.

2. Kompleksowy system wymiany informacji o wychowankach, umożliwiający szybką i dostosowaną do sytuacji reakcję, zarówno na przejawy negatywnych zachowań jak i na dostrzeżenie postaw pozytywnych. System ten, w ocenie KMP, sprzyja nie tylko indywidualizacji oddziaływań, lecz także ma pozytywny wpływ na poczucie bezpieczeństwa wychowanków.
3. Informacje o prawach, obowiązkach i zasadach obowiązujących w SdN, wywieszane w miejscach dostępnych dla wychowanków i osób odwiedzających sprawiają, że wychowankowie nie mają trudności z dostosowaniem się do panujących zasad a ponadto dysponują jasną, dokładną czytelną i kompletną informacją o tym jakie zachowania są dozwolone a jakie nie i co grozi za nieprzestrzeganie poszczególnych postanowień.
4. Informacja dla wychowanków zatytułowana „Praktyczne rady”, umieszczana na korytarzach placówki. Opracowana w sposób prosty i czytelny, dostępna dla zainteresowanych przez cały czas pobytu w placówce, pozwala wychowankom na uzyskanie najbardziej potrzebnych w codziennym funkcjonowaniu informacji np. o godzinach przyjęć do ambulatorium czy możliwości rozmowy z poszczególnymi pracownikami placówki.
5. Zapewnianie wychowankom, niezależnie od grupy w jakiej przebywają, prawa do zajęć na świeżym powietrzu, przez co najmniej godzinę każdego dnia.
6. Spójny i dostosowany do potrzeb, system szkoleń dla pracowników oferujący bogatą i elastyczną ofertę doskonalenia zawodowego co sprzyja kształtowaniu właściwej atmosfery wśród pracowników i pozwala na stosowanie przez nich szerokiej gamy oddziaływań dostosowanych do indywidualnych potrzeb wychowanków.

13. Rekomendacje Krajowego Mechanizmu Prewencji.

Na podstawie art. 19 *Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, Krajowy Mechanizm Prewencji rekomenduje:

1. usunięcie z katalogu kar zapisów o możliwości złożenia wniosku o przeniesienie wychowanka do innej placówki tego samego rodzaju lub do schroniska interwencyjnego;
2. wyjaśnienie wychowankom czym jest wycofanie z zajęć w grupie standardowej i przeniesienie do grupy przejściowej ze wskazaniem, że nie jest to środek dyscyplinarny;
3. usunięcie z punktu II ust. 5 „Regulamin Zespołu Indywidualnych Oddziaływań” zapisu o tym, że umieszczenie w ZIO jest środkiem dyscyplinarnym i zaprzestanie stosowania umieszczenia w ZIO jako takiego środka;
4. umieszczenie w „Regulaminie czasowego umieszczenia w izbie przejściowej celem zapewnienia bezpieczeństwa i porządku” oraz „Regulaminie Zespołu Indywidualnych Oddziaływań” maksymalnego czasu na jaki umieszczenie w tych pomieszczeniach może być stosowane;
5. dostosowanie pomieszczeń izb izolacyjnych do wymogów § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 lutego 2011 r., w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (Dz. U z 2011r., Nr 48, poz.248);
6. dostosowanie postanowień „Regulaminu wychowanka SdN w Chojnicach”, dotyczących kontroli korespondencji nieletnich, do wymagań art. 66 § 3 ustawy z dnia 26 października 1982 r., o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jednolity – Dz.U z 2010 r., Nr 33, poz. 178);
7. zapewnienie wychowankom przebywającym w izbie przejściowej i w grupie schroniska interwencyjnego możliwości bezpośredniego uczestniczenia w nabożeństwach organizowanych w SdN;
8. zapewnienie placówce wystarczającej liczby etatów dla strażników;
9. zapewnienie placówce środków finansowych na realizację kursów zawodowych dla wychowanków;
10. dostosowanie placówki do potrzeb osób niepełnosprawnych.